

BOSHLANG'ICH SINFLARDA BOLALARGA INGLIZ TILI TEZ OSON O'QITISHDA YORDAM BERADIGAN BAHOLASH VA ULARNI RAG'BATLANTIRISH HAQIDA ATROFLICHA YORITILGAN.

Umida Erkin qizi To'xtayeva

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Turizm fakulteti, 2-bosqich talabasi

umidakhon2004@gmail.com

Saida Turgunovna Gaziyeva

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Ingliz tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasida

saykagaziyeva@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola boshlang'ich sinflarda bolalarga ingliz tili tez oson o'qitishda yordam beradigan baholash va ularni rag'batlantirish haqida atroflicha yoritilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf, ingliz tili, bolalar, *motivatsiya*, *me'yor*, mezon, til material, nutq mavzusi, nutq faoliyat turlari, fikrni shakillantirish, fikr ifodalash, ichki plan, tashqi plan

KIRISH

Boshlang'ich sinf yoshidagi o'quvchilar o'quv jarayoni davomidagi yutuqlari bilan yon-atrofdagilarda ajoyib taassurot qoldirishga moyil bo'lishadi. Bu kabi va shunga o'xshash moyillik cho'qqiga erishish ishtiyoqini yanada oshiradi. Muvaffaqiyat va g'alaba qozonish boshlang'ich sinf o'quvchilarining fanga nisbatan qiziqish va uni o'rganishga motivatsiyasini oshirishda juda muhim rol o'ynaydi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Ma'lumki chet tildan bilim, malaka va ko'nikmalarni egallanganligini aniqlashning me'yorlarga va mezonlarga asoslanadigan yondashuvlari mavjud. Me'yoriy yondashadigan bo'lsak o'quvchining bilimi va o'zlashtirish darjasi dasturiy talablar asosida yoki sinfnining o'quvchilar o'rtasidagi o'rtacha ko'rsatkichiga qarab baholanadi. Ammo bu kabi baholash metodidan foydalanilganda o'quvchining shaxsiy ko'rsatkichlari inobatga olinmaydi. Misol uchun, chorak yoki yil boshida bir daqiqada 15 ta so'z o'qiy olish tezligiga ega bo'lgan o'quvchi chorak yakunida bir daqiqada 20 ta so'z o'qish

tezligini ko'rsatdi. Uning o'zlashtirish ko'rsatkichi o'rtachaga yetmagan bo'lsada ma'lum darajada yuqoriladi. Lekin chorak boshida bir daqiqada 20 ta so'z o'qish tezligiga ega o'quvchi chorak yakunida bir daqiqada 22 ta so'z natija ko'rsatdi. Bunda birinchi o'quvchi 5 (koifitsentda) pog'ona yuqorilgan bo'lsa, ikkinchi o'quvchi 2 (koifitsent) pog'ona yuqoriladi. Ya'ni, natija baland bo'lmasa-da birinchi o'quvchi o'rtacha daraja ko'rsatkichiga erishish uchun ikkinchi o'quvchiga qaraganda ko'proq intildi. Sohaga oid adabiyotlarda (S.Halliwell – 1993; A.Pinter - 2006) o'quvchilarning individual ko'rsatkichlarini inobatga oladigan, raqobatchilik kayfiyatidan xoli va motivatsiyasini oshiradigan bola parvar baholash (child friendly assessment) mezonlari tavsiya etilmoqda. Kichik maktab yoshidagi o'quvchi o'zining baholarga nisbatan o'ta ta'sirchan bo'ladi va "sen buni yomon bajarding" kabi tanbehni "sen yomonsan" deb o'ylashadi va shunday qabul qilishadi. Shu sababdan ham o'quvchilar bilimni baholashda birinchi o'zlashtirish ko'rsatkichi bilan qayd etilgan natija orasidagi farq hisobga olinishi darkor. O'quvchining eng kichk yutug'i ham "Balli, sen bugun avvalgidan tezroq o'qiyapsan", "Sen chiroyli gapiryapsan, muvofaqqiyatingdan xursandman" tarzida e'tirof etilishi kerak. Shu kabi tashakkur o'quvchini ilhomlantiradi va ruhlantiradi shu bilan birga fanga nisbatan qiziqishini oshiradi.

TADVIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMA

O'qituvchi qayerda bo'shliq borligini, qaysi til materialining qiyin yoki oson o'zlashtirilayotganligini, nutq mavzusi yuzasidan lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalarning har bir o'quvchi tomonidan egallanganligini aniqlay oladigan bo'ladi. Shunga o'xshash ma'lumotlar amaliy mashg'ulotlarni sifatli va samarador o'tish darajasini oshiradi. Misol qilib aytadigan bo'lsak, o'qituvchi til va nutq materialining o'zlashtirilishi uchun vazifalar soninini uning qiyinlik darajasiga qarab aniqlash, yoki kompetensiyalarning egallanishiga xizmat qiluvchi mashqlar ratsionini ularning ta'lim vazifasi yoki vositasi sifatidagi maqomidan kelib chiqib belgilash yuzasidan metodik kompetensiyani o'rnini egallaydi. Kichik sinf yoshidagi o'quvchilarni baholash dolzarb muammolardan sanaladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani A1 darajada egallaganliklarini ob'yektiv aniqlashda murakkab vaziyatlarga duch kelinishi mumkin. Afsuski, ko'p hollarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining so'zlar, iboralar, qo'shiq va she'rlar, sahna ko'rinishidagi rollarini yod olishlari til o'rganilganligi va nutqni rivojlanganligi haqidagi yolg'on tasavvurga sabab bo'ladi. O'quvchilarda o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantirishning «language portfolio» metodi ham mutaxassislar

(Popham -1999, Chen & Martin – 2000, Stiggins – 2001, A.Pinter – 2006, McMillan - 2007) tomonidan ijobiy baholanmoqda. Yosh davrining o'ziga xos xususiyatidan kelib chiqib o'zlashtirish ko'rsatkichlarini baholashda a) o'quvchiga shaxs sifatida xayrixoh munosabatda bo'lish; b) sezilarli natija qayd etilmasada o'quvchining topshiriqni bajarishga yo'naltirilgan intilishlariga ijobiy munosabatda bo'lish; d) topshiriqning qiynlik darajasidan kelib chiqib yo'l qo'yilgan xatolarni aniq tahlil qilish; e) erishilgan natijani yaxshilash bo'yicha aniq topshiriqlar berish tavsiya etiladi. Ya'ni a'lo baho olish uchun, nonushtaga, o'bedga va tushlik uchun nimalar iste'mol qilish to'g'risida gapirib berishi zarurligi haqidagi o'qituvchi bahosi o'quvchini o'z ustida ishlashga undaydi.

XULOSA

Kichik maktab yoshidagi ta'lim olayotganlar uchun chet tildan muloqot vositasi sifatida foydalanishga bo'lgan ehtiyojni vujudga keltiradigan shaxsiy sabablarni (maktab xududida belgi, ko'rsatkich, e'lon va shiorlarni ikki tilda o'rnatish, o'zaro chet tilda yozishmalar tashkil etish, o'rganilayotgan chet tildagi multfilm va badiiy filmlar namoyish etish) tashkil etish va o'quvchilarning ingliz tili o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradigan tadbirlar (o'rganilayotgan chet tilda shaxsning kommunikativ faoliyatga yo'naltirilgan rolli o'yinlar, sahna ko'rinishlari va tanlovlar) o'tkazish maqsadga muvofiqdir.

REFERENCES

1. Cambridge English Language Assessment: Young Learners, Handbook for teachers Starters Movers Flyers. - Cambridge University Press, 2018. – 70 p.
2. —Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora –tadbirlari to'g'risida(PQ-1875-son)||Xalq so'zi gazetasi. 2012yil. 12-dekabr
3. Pinter A. Children learning second languages. Research and practice in Applied Linguistics. – UK.: Palgrave & Macmillan, 2011. – 308 p.
4. Pinter A. Teaching Young Language learners. – UK.: Palgrave & Macmillan, 2006. – 205 p
5. Gazieva S. T. READING IS THE RECEPTIVE SIDE OF WRITING //Academic research in educational sciences. – 2021. – T. 2. – №. 5. – C. 1564-1570.
6. DYSLEXIA AND WAYS TO OVERCOME IT IN TEACHING ENGLISH. Saida Turgunovna, Gazieva Chirchik state pedagogical institute, faculty of Tourism, English language department, ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 IMPACT FACTOR: 7.603 Vol 11, Issue 06, 2022.

